

HZ. PEYGAMBER ve İNSAN SEVGİSİ

I. KUTLU DOĞUM SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

21-22 Nisan 2007-ŞANLIURFA

I. KUTLU DOĞUM SEMPOZYUMU
“Hz. Peygamber ve İnsan Sevgisi”
21-22 Nisan 2007-ŞANLIURFA

Editör

Prof. Dr. Musa K. YILMAZ

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Musa K. YILMAZ (Başkan)
Hıdır BAYRAK (İl Müftüsü)
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN
Doç. Dr. Yusuf Ziya KESKİN
Doç. Dr. Kasım ŞULUL (Sekreter)
Doç. Dr. Murat AKGÜNDÜZ
Yrd. Doç. Dr. Abdullah YILDIZ
Dr. Hüseyin KURT (Editör Yrd.)
Osman HAZIR (İl Müftülüğü)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. İbrahim DÜZEN (Başkan)
Prof. Dr. Ali BAKKAL
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN
Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI
Doç. Dr. Yusuf Ziya KESKİN
Doç. Dr. Hikmet AKDEMİR
Doç. Dr. Hasan Hüseyin TUNÇBİLEK
Doç. Dr. Ahmet BEDİR

Sekreteryaya

Dizgi-Tasarım

Dr. Hüseyin KURT

Baskı

...

ISBN

...

Hz. PEYGAMBER (SAV)'İN HADİSLERİNDE SEVGİYİ GELİŞTİREN UNSURLAR

Dr. Hüseyin İbrahim YEĞİN*

Sevgi Kavramı

Sevgi, geçmişten günümüze kadar hakkında en çok konuşulan ve insanlar tarafından en çok yaşanan ama bir türlü tam olarak tarif edilemeyen çok yüksek bir duygudur. Yunus Emre, sevginin ileri ve yoğun yaşanan şekli olan aşkın tarif edilemediğini şu dizeleriyle ifade eder: **“Dört kitabın manasını okudum tahsil ettim. Aşka gelince durdum, bir ulu hece imiş.”**¹

Sözlükte insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tarif edilen sevgi, şu anlamları içermektedir: 1- Bir kimseye veya bir şeye karşı yakın duygulu olmak 2- Hoşlanmak, zevk almak. 3- Birine âşık olmak. 4- Okşamak, öpmek. 5- Bir yerin şartlarına uygun gelmek. 6- Sevdalanmak, aşırı hevesli, tutkulu, arzulu olmaktır.²

Aslında sevgi sözcüğü, içinde nefret ve tiksinden yer almadığı hemen hemen her duyguyu göstermek için kullanılır. Örneğin, basit bir yiyecek sevgisinden bir müziğe olan sevgiye, hafif bir sempatiden en yoğun yakınlık duygusuna kadar her şeyi kapsar.³

İnsan dış dünyayı sevgi ve akılla kavrar. Akıl gücü ona, yüzeyin altında kalan şeyleri anlamak ve objesiyle etkin ilişki kurarak objenin özünü kavrama imkânı verir. Sevgi gücü ise, ona kendisini bir başka insandan ayıran duvarı yıkıp aşma ve o insanı anlamasını mümkün kılar. Yani sevgi ve akıl, duygu ve düşüncelerin anlatımlarıdır. Sevginin gerçekleşebilmesi için şu temel unsurların bulunması gereklidir. Bunlar: İlgi, sorumluluk, saygı ve bilgidir. Zira bir insanı tanımadan ona sevgi ve saygı göstermek mümkün değildir.⁴

Duyguların tarif ve anlatımında sübjektifliğin daha hâkim bir rol oynadığı

* Harran Ün. İlahiyat Fak. Din Psikolojisi Anabilim Dalı.

¹ Tatçı Mustafa, **Yunus Divanı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, c.I, s. 87.

² Türkçe Sözlük I-II, “Sevgi” kelimesi, TDK yayınları, Ankara, 1988, c.II, s. 1289; Doğan Mehmet, **Büyük Türkçe Sözlük**, “Sevgi” mad., Beyan yayınları, İstanbul, 1988, s. 986.

³ Erich Fromm, **Kendini Savunan İnsan**, Say yayınları, İstanbul, 1996, s. 101.

⁴ E. Fromm, **a.g.e.**, s. 101-102.

söylenbilir, ama her sübjektif davranış ve tavırda, objektif temaların büyük bir rolü olduğu da göz ardı edilmemelidir. Her şeyden önce insan sosyal bir varlıktır. Bu nedenle onun davranış ve tavırlarında, obje olarak kabul edilen toplumun büyük bir rolü vardır. Bu yüzden sevgi hakkında söylenenler bu noktadan hareketle ele alınmıştır. Psikolojinin incelediği konulardan biri olan sevgi, bazı psikologlar tarafından doğuştan geldiği ifade edilirken, bazıları tarafından ise sonradan öğrenme yoluyla kazanıldığı ileri sürülmüştür. Esas itibariyle sevgi, potansiyel olarak doğuştan olmakla birlikte, içeriğini, biçimini kazandıran aile ve kültürel şartlardır.¹ Psikoloji ve Eğitim bilimi, insanın, yetiştiği çevrenin, geleneklerin, sahip olduğu kabiliyetlerin, fiziksel ve fizyolojik özelliklerin, bireyin sevgi duygusunun oluşumunda ve gelişiminde önemli ölçüde rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sevgi ve korku gibi konular psikoloji ve sosyal psikolojide heyecanlar veya kişinin davranışlarını belirleyen dinamik faktörler olan motivasyonlar içinde ele alınıp incelenmektedir. Heyecanlar ve heyecanlılık motivasyon sürecinin birbirinden ayrılmaz yönleridir. Güçlü motifler heyecan taşırlar, sevgi de bireyde güçlü motivasyon oluşturan psikolojik bir unsurdur.²

Sevgi konusuyla ilgili olarak İslâm âlimlerinin de doyurucu açıklamaları mevcuttur, İslâm düşünürleri genel itibariyle sevgiyi, kişinin gayreti ile ulaşabileceği makamlardan biri olarak kabul etmişler; bu makama ulaşma yollarını teşvik etmeyi de ihmal etmemişlerdir.³ Burada örnek teşkil etmek üzere İmam-ı Gazâlî'nin düşüncelerine kısaca yer vereceğiz. Gazâlî'ye göre sevgi, "İnsan tabiatının haz veren şeye duyduğu ilgi" demektir, bu ilginin en güçlü derecesine aşk denir. Ancak bilinebilen, algılanabilen şeyler sevilir. İnsan önce kendini ve kendi varlığının devam edip gelişmesine, yetkinleşmesine katkıda bulunan şeyleri sever. Sevginin diğer bir türü kişinin kendisine iyilik ve ikramda bulunanları sevmesidir. Öte yandan aralarında fiziksel, duygusal, ruhsal vb. yönlerden benzerlik ve uyum bulunanlar da birbirlerini sever. Sevginin en yüksek derecesi, çıkar sağlama düşüncesi olmaksızın bir kimseyi veya bir nesneyi, sırf ondaki iyilik, güzellik, yetkinlik gibi güzel nitelikler dolayısıyla sevmektir. Çünkü güzelliği algılayabilen herkes için güzellik, özü gereği güzel olduğu için sevilir. Yine insan iyiliği de iyilik olduğu için sever; bundan dolayı iyilik yapan kimse sırf iyilik yaptığı için sevilir.⁴

Gazâlî, sübjektif yani içsel bir yaşantı olan sevgi duygusunu, kökü son derece sağlam, dalları göklere doğru yükselmiş, meyveleri gönüllerde, dilde ve organlarda yani davranışlarda görülen hoş bir ağaca benzetir. Bu engin ve şümüllü sevginin, insanı sevdikleriyle dostluğa, onlara yardımcı olmaya, canıyla, malıyla ve diliyle sevdiklerine zarar vermekten sakınmaya yönelttiğini de ifade eder.⁵

Öncelikle Allah ve Peygamber Sevgisi

¹ Ankay Aydın, **Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1992, s. 37; Ayrıca bkz., Göka Erol, **Bilimlerin Vicdanı Psikiyatri**, Ütopya yayınları, Ankara, 1999, s. 130-135.

² D. Krecch, **Sosyal Psikoloji**, s. 47

³ İz Mahir, **Tasavvuf**, İstanbul, 1969, s. 91.

⁴ DİA, c.30, s.386-389 Muhabbet maddesi.

⁵ Gazali, **İhya**, IV, 592.

Her insanda, doğuştan bir güzellik eğilimi ve güzel olana karşı bir sevgi besleme eğilimi vardır. İşte bunun içindir ki, insanda Allah sevgisi fitrîdir. Bu sevgi, insanın kendisinde Allah'ın nimetlerini görmesiyle ortaya çıkar. Sevgiler eğer bir derecelendirmeye tabi tutulursa, hiç şüphesiz ki, en başta hayır ve saadetin kaynağı olan “Allah Sevgisi” yer alır. Allah ve Resûlüne karşı olan sevginin gereği de itaat, ibâdet, emirlere uymak ve ilâhî yasaklardan kaçınmaktır.¹ Dinimiz genel bir prensip olarak da **“Kişi sevdiğiyle beraberdir.”**² anlayışını kabul etmiştir. Ayrıca Peygamberimiz (sav): **“Allah ve Resûlünü seveni, Allah ve Resûlü de sever.”**³ Ve yine **“Sizden biriniz Allah ve Resûlü ona her şeyden daha sevimli olmadıkça iman etmiş sayılmaz.”**⁴ buyurmuştur. Allah Teâlâ; **“(Resûlüm) de ki eğer siz Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın”**⁵ buyurmuş ve kendi sevgisine ancak emirlerine uymak, Peygamberi'nin yolundan gitmekle ulaşılabileceğini haber vermiştir. Allah ve Peygamber sevgisinin kaynağı hiç şüphesiz imândır. İnsan için güveneceği, sığınacağı ve kendisine iman etmekle huzur bulacağı yegâne güç sahibi Allah'tır. Bunun için de O'nun sevgisi her şeyin üstünde olmalıdır. Elbette fitrî olan sevgi duygusu, her sevgi basamağında, farklı süreçlerde görülebilir. Özellikle eş ve çocuğa karşı olan sevgi belirtileri daha net görülmektedir. İnsanın doğal meyilleri ve bunlara karşı olan sevgisi de doğaldır. Susayan birinin suyu, aç olanın yemeği, uykusu gelenin uykuyu sevmesi, eş sevgisi, anne-baba ve çocuk sevgisi... gibi. Bu sevgiler aşırı olmadığı ve Allah'ı hatırlamaktan ve O'nu sevmekten alıkoymadığı sürece meşrudur.⁶

Allah ve Peygamber sevgisine kısaca değindikten sonra, doğrudan insanlar arasındaki sevgi ve bunu geliştiren unsurlar üzerinde duracağız. Yani insanın, ailesiyle, çocuklarıyla, içinde yaşadığı toplumla arasında olan sevginin geliştirilmesini sağlayan hususları ele almaya çalışacağız.

Şimdi bu açıklamalardan sonra Peygamber (sav)'in davranışlarında ve tavsiyelerinde sevgi motiflerini ve sevgiyi geliştiren unsurları örnekleriyle görelim.

Hz. PEYGAMBERİN SÜNNETİNDE SEVGİYİ GELİŞTİREN UNSURLAR

Sevgi; kişinin ailesini, akrabalarını, içinde yaşadığı cemiyeti sevmesi, ona hizmet etmesi, vatanını sevmesi ve nihayet top yekûn insanları sevmesidir. Sadece insanları değil, çevreyi, ağacı, denizi, taşı, toprağı ve her şeyi sevmesidir. Yani Allah namına sevmesidir. İşte hakiki sevgi de budur.

Günümüz psikologların ve eğitimcilerinin ısrarla üzerinde durdukları bir husus, insanlar arasında sevgiye olan ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın önemini belirtmek için sevgiyi,

¹ Erdem Hüsamettin, **Ahlâk Felsefesi**, Hü-Er yayınları, Konya, 2003, s. 130-131.

² Buhari, Edeb, 95-96, Müslim, Birr, 165.

³ Tirmizî, Cihad, 26.

⁴ Müslim, İman, 67, 70; Buhari, İman, 9, 14; İkra, 1.

⁵ Âl-i İmrân, 31.

⁶ Küçük Raşit, **Sevgi Medeniyeti**, Rehber Yayıncılık, Ankara, 1991, s. 142-154.

insanın ekmeğe, suya ve hatta havaya olan ihtiyacına benzetirler. Bu benzetme asla mübalağalı değildir. Meselâ sevgi görmeyen çocukların karakter, zekâ ve kabiliyetler yönüyle gelişmeyeceği, çocuğun zamanla bencilleşeceği, duygusal özelliklerinin yeterince inkişâf etmeyeceği belirtilmiştir. Çocukların dil gelişimi ve başkalarıyla olumlu iletişim kurabilmeleri sevgi ortamında yetişmelerine bağlıdır. Sevgisiz yetişen çocuklar, başkalarının yardımını isteyemezler. Bu yüzden hayatları boyunca bunun eksikliğini ve bu eksiklikten meydana gelen bir çok sosyo-psikolojik sıkıntılar çekerler.¹

Şimdi sevgiyi geliştiren unsurları sünnetteki uygulamalarıyla sırasıyla görelim:

1- Mü'minlerin Birbirlerini Sevmesi ve Yardım Etmesi

Birbirini sevmek İslâmiyet'in özünde vardır. Sizden biriniz kendisi için sevip istediğini kardeşi için de sevip istemedikçe imân etmiş sayılmaz, meâlindeki hadis bütün kaynaklarda geçmekte² ve ahlâkın temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. İslâm sevgi ve kardeşliğin önemini dile getiren Resûlullah (sav) bunu şu sözleriyle ifade eder: "Nefsim kabza-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki sizler birbiriniz sevmedikçe imân etmiş olmazsınız, imân etmedikçe cennete giremezsiniz"³

Yine bunu teyit eden başka bir hadiste Resûlullah (sav): "Bütün mü'minleri birbirlerine sevgide ve merhamette, lütf ta ve yardımlaşma hususlarında sanki bir vücut misâli görürsün. O vücudun bir organı hastalanınca, vücudun diğer kısımları birbirlerini hasta organın elemine ortak olmaya çağırırlar."⁴ buyurmaktadır. Toplum içinde böylesi bir sevgi bağı, beraberinde bireyler arasında karşılıklı emniyet ve güveni getirir ki, sevgi ve güven, toplum hayatında barışın teminatıdır.

Toplum içindeki böylesi sevginin âhirete yönelik karşılığını ne şekilde alacağını Peygamber (sav) şu şekilde dile getirir: Allah için birbirini seven ve bu sevgiyle buluşup ve bu sevgiyle ayrılanlar mahşer gününde Allah'ın özel konukları olarak ağırLANacak yedi zümre içinde gösterilmiştir.⁵

2- Sevginin İzhâr Edilmesi

Sevginin hem sözlü olarak hem de davranış olarak karşı tarafa gösterilmesi fertler arasındaki sevginin gelişmesine ve büyümesine sebep olacağı bir gerçektir. Zira sevginin söz ve davranışlarla ifade edilmesi, bireylerin birbirlerine olan sevgilerinin güçlenmesini, devamlı olmasını ve aralarında güven duygusunun oluşmasını sağlayacaktır.

İnsan ruhunu olgunlaştıran manevî gıdalardan biri olan sevgi, özellikle

¹ Ankay, a.g.e., s. 37.

² Buhari, İman, 7; Müslim, İman, 71-72.

³ Müslim, İman,49, Ebu Davud, Edeb, 13.

⁴ Buhari, Edeb, 27.

⁵ Buhari, Ezan,36; Müslim, Zekat, 91; Tirmizi, Zühd, 53; Ayrıca bkz., Canan İbrahim, **Çocuk Terbiyesi**, Cihan yayınları, İstanbul, 1996, s. 100-105.

çocuklardan esirgenmez. Çocuk ruhunda her türlü iyiliği filizlendirecek olan şey sevgidir. Sevgiden mahrum olarak yetişen çocuklar katı yürekli ve zalim olmaya daha yatkındırlar. Bu mahrumiyet onların ruhunu kesinlikle olumsuz yönde etkiler.

Hz. Peygamber de çocuklara karşı izhar edilecek şefkat ve sevgi üzerinde ısrarla durur, şiddetle buna teşvik eder: **“Küçüklerimize şefkat etmeyen bizden değildir”¹** **“Çocuklarınızı çok öpün, zîrâ her öpücük için size cennette bir derece verilir ki, iki derece arasında beş yüz yıllık mesâfe mevcuttur. Öpücüklerinizi sayarlar ve sizin için yazarlar.”²** Hz. Ebu Bekir (ra) kızı Hz. Aişe’ye uğradı. Aişe hummaya yakalanmış, hasta idi. “Kızım nasılsın?” diye hatırını sordu ve yanğından öptü.³

Hemen belirtmeliyiz ki, Resûlullah’ın çocuklara olan sevgisi, kalpte kalan, davranışa dönüşmemiş bir sevgi olmayıp, fiile dökülen, başkalarınca görülen, çocuklar tarafından hissedilen ve fiilen yaşanan bir sevgidir. Yani Aleyhissalâtu vesselâm rûhunun derûnunda beslediği samîmî duygularını öpmek, kucaklamak, dizine oturtmak, başından okşamak, şakalar yapmak: dil çıkarmak, saçından tutmak, isim takmak, yüzüne ağzından su püskürtmek; ikramda bulunmak, selam vermek, selamlarını almak, omzuna almak, sırtına bindirmek, göğsüne çıkarmak, çocuksu konuşma ve telaffuzla hitâp etmek, bineğine almak gibi çeşitli davranış şekilleriyle göstermiştir. Bu türden sevgi ve şefkat davranışlarını, Resûlullah, sâdece kendine yakın olan çocuklara değil, bütün çocuklara göstermiştir. Yine bir seferinde çocuklarını öpmediklerini söyleyen bedevîlere Hz. Peygamber’(sav)’in tepkisi: **“Allah kalplerinizden merhameti çıkardı ise ben ne yapabilirim?”⁴** demek olmuştur.

Burada şunu ifade etmeden geçemeyeceğim; toplumumuzda bilhassa Anadolu’nun farklı yörelerinde hâlâ devam etmekte olan bazı geleneklere göre, anne veya babanın çocuğunu büyüklerinin yanında kucığına alıp sevip öpmesi saygısızlık olarak algılanmaktadır. Neden bir anne ve baba yavrusunu evin büyüklerinin yanında sevip okşayamaz, onu “evladım”, “yavrum” diye bağına basıp öpüp koklayamaz? Gerçi büyük ölçüde etkisini yitirmiş olan bu geleneğin dinimizin prensiplerine aykırı bir davranış olduğunu vurgulamak yerinde olacaktır.

3- Sevginin Sözle İfade Edilmesi

Sevgi bazen davranışlarla dışa vurulmak istense de başarı her zaman istenilen düzeyde olmaz. Bu, bazen “ifade” eksikliğinden, bazen de sevgiye muhatap olanın “algılama” zaafından kaynaklanan bir durumdur. Yani sevginin elle tutulabilir, gözle görülebilir hâle gelememesinde sevenin de, sevileninin de etken olması söz konusu. Bu sebeple, kalpte beslenen, davranışlara dökülen sevginin, sözle de ifade edilmesi en güvenli yoldur. **“Biriniz, mümin kardeşini sevdiği zaman bunu ona haber versin”⁵** hadisi bu gerçeğe işaret etmektedir. Zira kişi kardeşine kendisini sevdiğini

¹ Müstedrek, 1, 62, Ebû Dâvûd, Edeb 66.

² Zeyd İbnu Ali İbni Huseyn İbni Ali İbni Ebi Tâlib, **Müsnedu Zeyd İbnu Ali**, Lübnan, 1966, s. 505.

³ Ebu Davud, Edeb, 146, 147.

⁴ Müslim, Fadâil, 64.

⁵ Tirmizi, Zühd, 54

söyleyince, bu sayede onun kalbinin kendine meyletmesini sağlar ve sevgisini celbeder. Bu durum aralarındaki sevgi ve güvenin artmasına sebep olur.¹ Hz. Enes (ra) anlatıyor: Resûlullah (sav)'ın yanında bir adam vardı. Derken oradan bir adam geçti. Yanındaki adam: Ey Allah'ın Resûlü! Ben şu geçeni seviyorum. Peygamber (sav): "Peki kendisine haber verdin mi?" diye sordu. "Hayır!" deyince, "O'na haber ver." dedi. Adam kalkıp gidene yetişti ve: "Seni Allah için seviyorum." dedi. Adam da: "Kendisi adına beni sevdiğin zât da seni sevsin!" diye mukabelede bulundu.²

Aile içerisinde annenin ve babanın çocuğuna, "seni çok seviyorum yavrum!" diye hitap etmesi, çocuğun bilinçaltına; "sen de, anneni, babanı, kardeşlerini ve insanları sev." şeklinde yerleşecek ve zamanı geldiğinde olumlu bir sevgi davranışı halinde kendini gösterecektir. Nitekim Hz. Peygamber (sav) torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i kucağına alarak onlara karşı sevgisini şöyle dile getirmiştir: **"Allah'ım! Ben onları seviyorum, onları sen de sev ve başkalarına da sevdir."**³

4- Evlenmek ve Eşler Arası Takdir Edici Sözler

Kur'an- Kerîm evlenmeye dayalı aile kurumunun temelinde psikolojik tatmin, sevgi ve merhamet öğelerinin yer aldığı vurgusunu yapmaktadır: **"Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir."**⁴ Ayet, bir yandan bir vakıyı dile getirirken öte yandan da olması gerekeni öğretmektedir. Evet, evli çiftler arasında var olan sevgi ve merhamet bağı yaratılışın bir oluşumdur. Eşler arasındaki cinsel sevgi, hayat ve neslin devamı için mutlaka gerekli, kemâle erdirici ve ilâhî aşka geçiş dönemi için de bir basamak olmaktadır. Eşler birleşmek suretiyle hayata bağlanır ve fedakârlık etmesini de öğrenerek de olgunlaşırlar.⁵

Resûlullah (sav) de konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: **"Sevenler için nikâh kadar sevgiyi artırıcı hiç bir şey görülmedi."**⁶ Ve yine başka bir hadiste: El-Muğîre bin Şu'be, bir kadınla evlenmek istedi. Bunun üzerine Peygamber (sav) ona: "Git o kadına bak. Çünkü bakman (evlendiğinizde) aranızda ülfet ve sevginin devam etmesi için daha uygundur." buyurdu.⁷

Bununla birlikte aile içinde eşlerin birbirlerine yöneltilecekleri güzel bir sevgi sözü, küçük bir hediye, birbirlerini takdir edici tavır ve davranışlar, eşler arasındaki sevgi gelişiminin önemli ve devamlı bir sürecini temin eder. Bir koca, hanımına duyduğu sevgiyi zaman zaman dile getirmeli, ona yaptığı ve ilerde yapmayı düşündüğü iyilik ve güzellikleri anlatmalıdır. Zaman zaman şakalar yapmalı, mizahî mevzular

¹ Canan İbrahim, **Kütüb-i Sitte**, c. 9, s. 361.

² Ebu Dâvud, Edeb, 122.

³ Tirmizi, Menakıb, 30.

⁴ Rûm, 21.

⁵ Kaynak Mesut, **Kur'an'da Sevgi**, İstanbul, 2003, s. 10.

⁶ İbn Mâce, Nikah, 1.

⁷ İbn Mâce, Nikah, 9.

anlatmalı böylece evin içinde samimi ve sevgi dolu bir hava meydana getirmelidir.¹ Ayrıca İslâm, eşler arasında muhabbetin artmasına sebep olacak davranışları sevap kazandırıcı davranışlar olarak değerlendirir. Zira Resûlullah (sav): “En mükemmel mü'min, ahlâkı en güzel mü'mindir. Hayırlınız, hanımlarına karşı da hayırlı olanınızdır.”² buyurmaktadır.

5- Hediyeleşmek

Hediyeleşmek insanlar arasında samimiyetin, sevginin, güvenin bir somut göstergesidir. Birey bu sayede sevgisindeki kararlılığın ve devamlılığın mesajını karşı tarafa iletmış olur. Ayrıca zamanımızda körelmekte olan komşuluk ilişkilerinin yeniden güçlenmesine, toplumsal barış ve sevginin gelişmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Hz. Âişe (r.anha)'den rivayet edildiğine göre: “Hz. Peygamber (s.a) hediye kabul eder ve karşılığında hediye verirdi.”³ Yine Resûlullah (sav)'in: “Ey mü'min hanımlar! Sizden biri (kendisine verilen) kızartılmış koyun (et) parçası dahi olsa komşusu olan kadının verdiği hediyeyi küçümsemesin.” Veya “Ey mü'min kadınlar! Sizden biri kızartılmış bir koç paçası da olsa, komşusuna hediye vermeyi küçük görmesin”⁴ şeklindeki ifadeleri hem hediyeyi verenin, hem de alanın hediyeyi küçük görmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Buradan da anlaşılıyor ki hediyein büyüğü, küçüğü olmaz. “Yarım elma gönül alma”, “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” şeklindeki atasözlerimiz bunu en güzel bir şekilde anlatmaktadır.

6- Ziyaretler ve Davetler

Ziyaretleşmeler ve davetler insanları birbirine bağlayan mutluluğu ve üzüntüyü paylaşmanın en etkili yollarıdır. Bunlar bireyler arasında sevgi ve kardeşliği geliştiren ve besleyen, fertler arasında dostluk ve güven bağlarını güçlendiren en önemli faktörlerin başında gelmektedir.

Hastaları ziyaret etmek, onların gönüllerini almak, onlara moral vermek, hem hastanın sağlığı açısından hem de hasta sahipleri açısından büyük bir moral kaynağı olduğu bir gerçektir. (Abdullah) İbn Abbas'dan, şöyle demiştir: Peygamber (sav) hasta bir adamı ziyaret ederek: “Canın ne çeker?” diye sordu. Adam: Buğday ekmeğine iştahım var dedi. Peygamber (sav): “Kimin yanında buğday ekmeği varsa, kardeşine göndersin.” buyurdu. Sonra Peygamber (sav): “Birinizin hastasının canı bir şey çektiği zaman, hastasına onu yedirsın” buyurdu.”⁵ Yine Resûlullah (sav) bir hadislerinde: “Ziyaret için bir hastanın yanına girdiğinizde iyileşeceğini söyleyerek moralini yükseltin, gerçi bu söz hiçbir şeyi önlemez fakat hastanın gönlünü hoş eder.”⁶

¹ Kandemir Yaşar, **Mutlu Bir Yuva İçin**, İstanbul, 1981, s. 118-119.

² Tirmizi, Radâ, 11.

³ Ebu Davud, Büyü', 80.

⁴ Muvatta, Sıfatu'n-Nebî, 10; Sadaka, 1.

⁵ İbn Mâce, Cenâiz, 1.

⁶ Tirmizi, Tıb, 35.

Buyurmakla, hastaya moral vermenin önemine dikkat çekmiştir.

Bununla birlikte çağrılan dâvetlere katılmak da toplumu birbirine bağlayan dinamikler arasında yer alır. Bununla ilgili olarak Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Biriniz düğün ve ziyafet yemeğine davet edildiğinde, icabet etsin!"¹ Zira düğünler ancak, cemiyetteki fertlerin katılımıyla gerçekleşir ve bir anlam ifade eder. Ayrıca Resûlullah (sav)'ın: "Çağrıldığınız zaman davete icabet ediniz."² şeklindeki ifadeleri bu türden davetlere icabet etmeyi gerektirmektedir.

7- Akrabalık Bağlarını Devam Ettirme

Akrabalık bağlarının devam ettirilmesi hem bireyin hem de toplumun sevgi, bağlılık ve güven duygularının sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesini sağlayan önemli faktörlerden biridir. Aile, akraba, hatta baba dostlarıyla ilişkilerin sürdürülmesi, gelecek nesillerin sevgi, güven ve kardeşlik ortamı içerisinde devam etmesini sağlayacaktır.

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Soy ve sopunuzu öğreniniz ki ziyaret edip tanışıp görüşüp akrabalık bağlarınızı koparmamış olursunuz. Çünkü akrabalar arası bağların koparılması aile içinde sevgi, malda bolluk ve ömrün uzamasına sebeptir."³ Akrabalık bağlarını devam ettirmeyenleri Resûlullah (sav) şöyle ikaz etmektedir: Bunun yanı sıra **"Akrabası ile ilgisini kesen Cennete giremez."**⁴

8- Selamlaşmak (Selâmı Yaygınlaştırmak) ve Tanışmak

Selam vermek, insanın karşı taraftakini tanıması ve ona değer vermesinin bir göstergesidir. Yani, selam veren kişi, bu haliyle selam verdiği kimseye değer verdiğini, onu kendisi gibi gördüğünü, kendisinden ona herhangi bir zarar gelmeyeceğini karşı tarafa verdiği selam yoluyla iletmiş olur. Kendisine selam verilen kimse de benzer bir şekilde mukabelede bulunmakla, aynı duygu ve düşüncelerini belirtmiş ve ona teşekkür etmiş olur. Bu durum iki insan arasında sevgi ve kardeşliğin temellerinin oluşmasına ve aralarındaki sevginin artmasına sebebiyet verir.

Ebû Hüreyre (ra) şöyle demiştir: Resûlullah (sav): "Ben size bir şey göstereyim mi; onu yaparsanız sevişirsiniz? Aranızda selâmı yayın." buyurdular.⁵ Bir kimse Resûlullah'a: İslâm'ın en hayırlısı hangisidir? diye sordu. Resûlullah (sav): "Yiyecek yedirmen, tanıdığına tanımadığına selâm vermendir" cevâbını verdi.⁶ Yine Resûlullah (sav) buyurdu ki: "Selamlamayı çoğaltıp yaygınlaştırın, (muhtaçlara) yemek yedirin ve Allah'ın size emrettiği gibi kardeşler olunuz."⁷

¹ Darimi, Nikah, 23.

² Tirmizi, Nikah, 11.

³ Tirmizi, Birr ve Sıla, 49.

⁴ Tirmizi, Birr ve Sıla, 10.

⁵ Müslim, İman, 93, Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyâme, 56.

⁶ Buhari, İman, 6, 20.

⁷ İbn Mâce, Et'ime, 1.

Ayrıca selamlaşma sonrası tanışmak da kişiler arasında sevgi ve samimiyetin daha da artmasına sebep olacaktır. Bir rivâyete göre Peygamber (sav): “Bir kimse bir kimseyle arkadaşlık kurarsa, tanışmak isterse, o kimsenin ismini babasının ismini ve kimlerden olduğunu sorsun; çünkü bu, daha samimi bir yakınlığa sebep olur.”¹ Buyurarak bu şekilde birbirleriyle tanışan insanların anlaşmalarının karşılıklı sevgi ve saygı duymamalarının daha kolay olacağını vurgulamıştır.

Sevgide İ'tidâl

Her şeyde olduğu gibi sevgi hususunda da itidali elden bırakmamak gerekir. Çünkü sevginin bir özelliği de sevdiğimiz kişinin hatalarını görmemizi engellemesidir. “Bir şeye karşı sevgin seni kör ve sağır eder (de onun eksikliklerini görmez, kusurlarını işitmez olursun).” hadisi bunu ifade etmektedir.² Şüphesiz burada mecâzi bir anlam vardır. Göz görür, kulak işitir, akıl ise görülenin, işitilenin gereğini yapmaya yöneltir insanı. İşte sevgi bu noktada devreye girer ve kişiyi gerektiği gibi davranmasını engelleyici bir rol oynar. Kısaca aşırı sevgi aklın fonksiyonlarını kısıtlayıcı bir özelliğe sahiptir.

Ayrıca, fertler arasındaki aşırı sevgi ve bu sevgiden kaynaklanan aşırı güven duygusu, ileri doğabilecek dargınlık ve düşmanlıklarda her iki taraf için de bir blöf unsuru haline gelebilir. Bu konuda, aşırılığa gitmememiz gerektiğini şu hadis bize güzel bir şekilde açıklamaktadır: **“Dostunu severken ölçülü sev, günün birinde düşmanın olabilir. Düşmanına da buğzunu ölçülü yap, günün birinde dostun olabilir.”**³

Sonuç

Sevgi, bir kimseye veya bir şeye muhabbet besleme hissidir. Sevgi, insanlarda doğuştan bulunan bir duygudur. Sevgi, topluma huzuru ve kardeşliği getiren birleştirici bir unsurdur. Kur'an, kalplerin sevgi ile birleşmesine önem verir. Mü'minin gönlü sevgi ile doludur. Allah Teâlâ iman edenlerin kalplerini sevgi ile birleştirmiş, onları bu sevgi ve bağlılıkla güçlendirmiştir. Cenab-ı Hakk şöyle buyuruyor: **“Ve kalplerinin arasını sevgi ile birleştirdi. Yoksa yeryüzünde ne varsa hepsini harcasaydın, yine onların kalplerini birleştiremezdin. Fakat Allah, onların arasını sevgi ile birleştirdi...”**⁴

Resûlullah (sav) insanların birbirlerini sevmesine ve aralarındaki sevginin artmasına vasıta olan yolları göstermiştir. Bunlar hayatımızda uygulandığı zaman fert ve toplum olarak gönül dünyamızda ma'kes bulacaktır.

Müslüman'ın görevi, sevgisini iyiye, güzele ve meşrû olana yöneltmektir.

¹ Tirmizi, Zühd, 53.

² Ebu Davud, Edeb, 125, 5130.

³ Tirmizî, Birr, 60.

⁴ Enfal, 63.

Sevdiğini Allah için sevmeli, sevmediğini de yine Allah için sevmemelidir. Allah'ın sevdiklerini sırf Allah rızası için sevmek, sevmediklerinden yine O'nun rızasını umarak kaçınmak gerekir. Peygamberimiz (sav): Allahu Teâlâ kıyamet gününde **“Benim için birbirlerini sevenler nerede? Onları gölgemden başka gölge bulunmayan bir günde Arşın gölgesinde gölgelendireceğim”**¹ buyurur.

Tebliğimi Efendimizin (sav) şu duâsıyla tamamlamak istiyorum: **“Allah’ım bizi hidayete götüren ve hidayet üzere olanlardan eyle, sapıklığa düşenlerden eyleme. Dostların için dost olanlardan, düşmanların için de düşman olanlardan eyle ki senin sevginle seni seveni sevelim. Sana karşı gelene senin düşmanlığınla bizde karşı çıkalım. Allah’ım duâmız budur. Kabul etmek sana aittir.”**²

¹ Müslim Birr, 161.

² Tirmizi, Daavât, 30.